

Vážený pán prezident Djukanović, vážený pán prezident Vučić,
vážená pani predsedníčka von der Leyenová,
vážení predsedovia vlád, vážení ministri, Vaše Excelencie, vážené dámy,
vážení páni,

pred dvoma dňami som stála medzi troskami obytných domov v Irpine, ned'aleko Kyjeva. To, čo som videla, bolo utrpenie a ničenie spôsobené Putinovými tankami a raketami. Položila som si otázku: *Aké právo má Rusko na to, aby toto urobilo Ukrajine? Ako sa toto mohlo stať v Európe v 21. storočí?*

Po celé desaťročia bývalo pravidlom „už nikdy viac vojnu“. Áno, vyskytli sa zlyhania ako napríklad vojny na Balkáne, ale vo všeobecnosti „už nikdy viac do vojny“ bolo viac ako túžbou. Pre väčšinu z nás na európskom kontinente to bola realita. Čo sa teda stalo? Ako sa európska bezpečnostná architektúra rozpadla a ako ju opravíme?

Dnes nemám okamžité odpovede, no rada by som Vám ponúkla niekoľko nápadov, kde by sme mohli začať s „prežitím a prosperitou“, čo je ústrednou témou tohtoročnej konferencie Globsec. Musíme začať tým, že si uvedomíme, čo je skutočnou výzvou. My sa môžeme účinne chrániť len vtedy, ak pochopíme podstatu toho, čomu čelíme.

Pokiaľ ide o povahu tejto výzvy, naše mierové usporiadanie v Európe sa neobrátilo hore nohami zo dňa na deň. Varovné signály sa objavovali už dávno pred 24. februárom, no my sme ich nesprávne pochopili: napríklad v Gruzínsku v roku 2008 alebo na Ukrajine v roku 2014. Vníмали sme ich skôr ako navzájom nesúvisiace epizódy než príznaky vážnejšej výzvy. Bola to chyba.

Putinova rozsiahla invázia na Ukrajinu, ktorá sa začala presne pred 99 dňami, nenecháva nikoho na pochybách, že ruský prezident nebojuje len s naším východným susedom. Ukrajina bola napadnutá preto, lebo si dovolila byť iná ako Putinovo Rusko. Kvôli posilňovaniu právneho štátu a demokracie, kvôli boju proti korupcii či budovaniu otvorenej spoločnosti.

Ruský režim vedie vojnu proti našim demokratickým hodnotám a pravidlám, ktoré už desaťročia zabezpečujú mier na našom kontinente. Toto je pravá podstata výzvy, ktorej dnes čelíme.

História nás učí, že ak sa agresor stavia proti vašim hodnotám a vášmu spôsobu života, vzdanie sa územia ho pravdepodobne nezastaví. My Slováci a Česi s tým máme svoju vlastnú skúsenosť. V roku 1938 si svetové mocnosti v Mníchove mysleli, že môžu zabezpečiť mier s Adolfom Hitlerom tým, že mu odstúpia časť nášho územia. Za necelý rok sa „mier pre našu dobu“ zmenil na totálnu vojnu. Nezopakujme tú istú chybu.

Aby sme obnovili mier v Európe, musíme pokračovať v našej podpore Ukrajiny, aby mohla pri rokovaníach s Ruskom rozhodovať o charaktere svojich vzťahov s Moskvou slobodne a nie pod hlavňou zbraní.

Vážené dámy, vážení páni,

predstavu Vladimíra Putina o svete, v ktorom väčšie národy môžu napadnúť menšie len preto, že sa odvážia byť iné, je potrebné zamietnuť.

Slovensko sa už stalo frontovou krajinou prijímajúcou desaťtisíce Ukrajincov, žien a detí, ktoré utekajú pred vojnou. Samotná humanitárna pomoc však Ukrajine nepomôže vyhnúť agresora. Slovensko už dnes patrí medzi najvýznamnejších poskytovateľov vojenskej podpory v prepočte na obyvateľa. Situácia na bojisku je však vážna a všetci musíme urobiť viac, aby sme pomohli.

S obnovou Ukrajiny nemožno počkať, kým sa agresia skončí. Bude to obrovská úloha, zároveň však aj investícia do našej spoločnej prosperity. Slovensko sa ako priamy sused bude aktívne podieľať na obnove Ukrajiny.

EÚ bude takisto zohrávať kľúčovú úlohu a to nielen pri povojnovej obnove. Vážená pani predsedníčka, vieme, že Európska komisia čoskoro predloží posúdenie žiadosti Ukrajiny o vstup do EÚ. Verím, že na najbližšom zasadnutí Európskej rady bude formálne schválený štatút Kyjeva ako kandidáta na vstup do EÚ. Uplynulých dvadsať rokov totiž ukazuje, že ponechávanie štátov v „medzipriestore“ medzi EÚ a Ruskom vedie k zvýšeniu nestability. Toto je strategické politické a bezpečnostné rozhodnutie, ktoré musíme prijať.

Vážení prítomní,

moja posledná poznámka sa týka nás samotných. Ak sa máme postaviť zoči-voči týmto výzvam, musíme posilniť našu odolnosť. Pomalé zotavovanie po pandémii a nedostatočné investície do diverzifikácie našich dodávok energií nás urobili ešte zraniteľnejšími. Musíme preto investovať do ekologickejšieho a udržateľnejšieho rozvoja, aby sme znížili našu energetickú závislosť od Ruska. Toto nie je voľba, je to nutnosť.

Viac ako kedykoľvek v našom živote si uvedomujeme, že mier a sloboda nie sú zadarmo. Že naše rozpočty na obranu nemôžu byť prvé, ktoré budú škrtané a posledné, ktoré sa budú zvyšovať. Na summit NATO v Madride by sme mali všetci prísť pripravení a vynaložiť na obranu aspoň 2 % HDP a to ešte pred pôvodne plánovaným rokom 2024. Mali by sme ďalej posilňovať východné krídlo, pričom predsunutá prítomnosť sa stane dobre vyzbrojenou predsunutou obranou. Nová strategická koncepcia NATO musí odrážať novú realitu: že Rusko je hrozbou a kolektívna obrana by mala byť hlavným cieľom Aliancie.

Keď hovoríme o odolnosti, nesmieme ignorovať nebezpečenstvo, ktoré dezinformácie a propaganda predstavujú pre naše demokracie a pre našu bezpečnosť. Platformy sociálnych médií sa stávajú dominantným zdrojom správ pre našich občanov. Naše očakávania, pokiaľ ide o ich zodpovednosť, sa musia takisto zvýšiť.

Ako EÚ sme v tomto smere podnikli určité kroky. Musíme však urobiť ešte viac, aby sme zvýšili zodpovednosť samotných platforiem za obsah, ktorý zverejňujú. Je mi ľúto, že sloboda prejavu je často využívaná ako ospravedlnenie našej nečinnosti. Máme brať propagandu založenú na klamstvách len ako ďalší neškodný názor? Nemyslím si to. Naše demokratické nástroje – vrátane slobody prejavu – nemožno použiť na zničenie demokracie samotnej.

Vážení prítomní,

teraz žijeme v novej realite, v ktorej mier nemôžeme považovať za samozrejmosť. Naše dnešné rozhodnutia budú formovať našu zajtrajšiu realitu. Podme to spoločne zlepšiť, aby sa naše „nikdy viac“ stalo vyhlásením, nie otázkou.

Ďakujem Vám.